SPRING 2008 REVISION BOOK

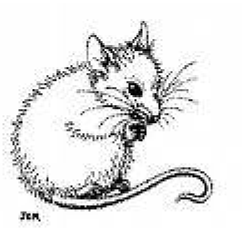

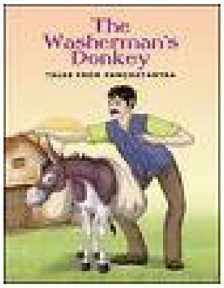

SANSKRIT EXAM - EPIC CIVILIZATION CHAPTERS 1&2

Write the transliterated word and its full meaning as given in the Epic Civilization Sanjna summary:

	Sanskrit term	Transliterated name	Meaning
1.	अव्यक्त		
2.	व्यष्टि		
3.	सृष्ठि		
4.	अहम्		
5.	गुण		
6.	सत्त्व		
7.	रजस्		
8.	तमस्		
9.	अहंकार		
10.	iस्थति		
11.	प्रलय		
12.	अग्नि		

13.	jl		
14.	sŠ|r		
15.	m0á		
16.	ivkLp		
17.	£iN¥y|i-		
18.	bZn		
19.	a|Tmn		
20	p|p		
21.	si{ct		
22.	m|y|		
23.	D|niN¥y|i-		
24.	v|yu		
25.	aNt:kr-		
26.	sŠk|r		

27.	पुण्य		
28.	ज्ञान		
29.	अविद्या		
30.	कर्मेन्द्रियाणि		
31.	प्राण		
32.	मनस्		
33.	संकल्प		
34.	पृथिवी		
35.	बुद्धि		
36.	समष्टि		
37.	प्रारब्ध		
38.	क्रियमाण		
39.	महाभूतानि		
40.	आकाश		

s{D|	TRANSLITERATION	MEANING
l0k		
kLp		
mNvNtr		
kil yg		
è|pr yg		
]te yg		
;t yg		
mh|yg		
dve		
ziÇ		

s{D|	TRANSLITERATION	MEANING
srSvtI		
lÁmI		
pvRtI		
dvI		
£N¥		
aiGn, sUyR, v|yu, pR@|vI		
ym		
gN=v|		
ipt° (plural)		
aPsr (plural)		
avt|r		

s{D|	TRANSLITERATION	MEANING
n|g (pl.)		
r|ás (pl)		
vt|l, ipz|c, pé, #U (pl)		
n|rd, visXQ, #IXm, y|DvLKy		
yD:		
dy|		
z|iNt:		
aÆo=:		
Sv|+y|y:		
dm:		
d|nm|		

<table>
<tr><th>s{D|</th><th>TRANSLITERATION</th><th>MEANING</th></tr>
<tr><td>a#ym</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>z0cm</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>aStym</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>sTym</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>aihS|</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>tps</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>+y|nm</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>a@|F</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>k|m:</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>páx|@|R</td><td></td><td></td></tr>
</table>

s{D|	TRANSLITERATION	MEANING
v-R		
b|Ýi -:		
ái]y:		
vEy:		
zV:		
a|%m:		
bÌc|irn		
gnS@|:		
v|npS@|:		
sNNY||isn		

Sanskrit term	Transliterated name	Meaning
अव्यक्त		
व्यष्टि		
सृष्टि		
लोक		
कल्प		
मन्वन्तर		

English to Sanskrit Vocabulary

fire	
mountain	
soon	
very	
here	
then, now	
today	
under	
straight away	
follows	
runs after	
end	

<table>
<tr><th></th><th>Transliteration</th><th>Meaning</th></tr>
<tr><td>ahm|</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>gʉ</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>s>v</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>kil yg</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>è|pr yg</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>]ŧ yg</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>r|m|y-</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>mh|#|rt</td><td></td><td></td></tr>
</table>

English to Sanskrit Vocabulary

short	
hand	
remembers	
soldier	
army	
sun	
beautiful	
laughs	
killed	
happiness	
lion	
virtuous	

1. What is a *Mahayuga*?

2. The *Satya Yuga* is the name given to the 'Golden Age'. Give the names and timespans of the other *yugas*.

3. What would conditions have been like in the *Satya Yuga*?

4. The *sakti* are powers which are considered to be the consorts of gods. Name the 3 principal goddesses and state their powers.

5. What is the term used for a female god?

6. What is the term used for an incarnation of Visnu and what is the reason for such a birth?

7. Who is Vasistha?

8. Explain the term *veda*:

9. Explain the term *dharma:*

10. What is a *bhasya*?

1. What does the term *vedanga* mean?

____

____
(6)

2. Explain the term ‘Avidya’.

____ (2)

3. Why is ‘moksa’ considered an important aim for human life?

____ (2)

1. What does ‘samskara’ refer to?

____ (2)

2. What is the store of unactivated ‘samskara’ called?

__________________________ (1)

3. Name the two aspects involved in the production of ‘samskara’ and explain how each works.

____

____

____ (3 + 3)

4. Name and describe the two types of essence which can be stored.

____

____(2 +2)

5. DESCRIBE THE FOLLOWING TERMS: (2 marks each)

ahamkara ____

vyasti ____

vikalpa ____

6. Name the five senses of action:

____

____ (5)

Year 11 Revision Questions – general

Write in English:

1. The handsome man also reads books.

____

2. In that house the teacher reads books to the boys.

____

3. Having sat down in the hermitage, the sage ate some food.

____

4. Rama, seeing the dog, ran towards it.

____

……………………………………………………………………………………………………

Literature: Set Texts

Set Text Practice:

4 HITOPADESA STORIES:

THE CROW AND THE SERPENT & THE LION, RABBIT AND WELL.

कस्मिंश्चित्तरौ वायसदंपती निवसतः। तयोश्चापत्यानि तरुकोटरावस्थितकृष्ण

सर्पेण खादितानि। ततः पुनर्गर्भवती वायसी ब्रूते। स्वामिन्। त्यज्यतामयं

तरुः। अत्र यावत्कृष्णसर्पस्तावदावयोः संततिः कदा चिदपि न भविष्यति।

यतः।

दुष्टा भार्या शठं मित्रं भृत्यश्चोत्तरदायकः।

ससर्पे च गृहे वासो मृत्युरेव न संशयः॥

1. Could you translate this passage?
2. Select the correct English meanings and fill in on the chart:

तरु	वायसी	
वायस॰	गर्भवती	भृत्य॰
दंपती	त्यज्यताम्	उत्तरदायकः
आपत्य॰	संततिः	स-
कोटरम्	दुष्ट॰	वासः
अवस्थित॰	शठ॰	संशयः
कृष्णसर्पः		

pregnant; continuation(of family); hole ; doubt ; crow ; offspring; cobra; servant; deceitful; living; female crow; answering back; let us leave; husband and wife; living; wicked; tree; with;

यस्य बुद्धिर्बलं तस्य निर्बुद्धेस्तु कुतो बलम्।

वने सिंहो बलोन्मत्तः शशकेन निपातितः॥

1. What does this verse mean?
2. What is the purpose of the verses in the Hitopadesa stories?
3. Select the matching words from the list below and fill on the chart:

भेतव्यम्	क्षन्तव्य°	बुद्धिः
वारम्	बलवत	निर्बुद्धि°
मोढः	सार्धम्	कुतः
कथम	विग्रहीतुम्	उन्मत्तः
		निपातित°

should be feared; intelligence; strong; time; borne; unintelligent;
maddened; overthrown; from where?; along with; to fight; how?; to be endured

Can you translate the following:

स च सर्वदा पशूनां वधं विदधान

एवास्ते। ततः सर्वैः पशुभिर्मेलकं कृत्वा स सिंहो विज्ञप्तः। देव।

किमर्थं सर्वपशुवधः क्रियते। वयमेव भवदाहारार्थं प्रत्यहमेकैकं

पशुमुपढौकयामः। सिंहेनोक्तम्। यद्येतदभिमतं भवतां तर्हि भवतु।

Fill in matching words:

being engaged; he, eating; animal; turn; assembly; arrived;
we will present; why?, for what purpose?; agreeable; from then onwards; killing; modesty;
having loitered; to inform; with hope; guilty; angrily; oath; path; show civility; for his part; deep; then; hunger;

विदधान° अभिमत°

पशुः भक्षयन्

वधन् प्रभृति

मेलकः वासरः

किमर्थम् प्राप्तः

उपढौकयामः

विनीतिः विलम्ब्य निवेदयितुम्

अशया अपराद्ध° सकोपम्

अनुनयः पथ् दर्शय

तद् शपथः गम्भीर°

अपि

क्षुध्

Can you translate the following:

कुतस्त्वं विलम्ब्यागतो ऽसि। शशको ऽब्रवीत्।

नाहमपराद्धः। पथि सिंहान्तरेण बलाद्धृतस्तस्याग्रे पुनरागमनाय शपथं

कृत्वा स्वामिनं निवेदयितुमत्रागतो ऽस्मि। सिंहः सकोपमाह।

सत्वरं गत्वा मां दर्शय। क्वासौ दुरात्मा तिष्ठति। ततः

शशकस्तं गृहीत्वा गम्भीरकूपसमीपं गतः।

What does this part mean?

ततो ऽसौ दर्पाध्मातस्तस्योपर्यात्मानं निक्षिप्य पञ्चत्वं गतः।

अतो ऽहं ब्रवीमि। यस्य बुद्धिर्बलं तस्येत्यादि।

वायसी ब्रूते। श्रुतं मया। कर्तव्यतां ब्रूहि। वायसो ऽवदत्।

Match the words:

दर्शितवान्	सततम् always	कनक°
आध्मात°	स्नाति	सूत्रम्
वायसी	प्रस्तरः	चञ्चुः
कर्तव्यताम्	अवतारित°	धरति
आसन्ने		

female crow. showed bathes rock beak puffed up
taken off thread gold places what is to be done nearby

What does this mean?

यस्य बुद्धिर्बलं तस्येत्यादि। वायसी ब्रूते। श्रुतं मया। कर्तव्यतां ब्रूहि। वायसो ऽवदत्।
प्रिये। आसन्ने सरसि राजपुत्रः सततमागत्य स्नाति।

What does this verse say?

उपायेन हि तत्कुर्याद्यन्न शक्यं पराक्रमैः ।

काक्या कनकसूत्रेण कृष्णसर्पो निपातितः ॥

Match the words:

अनुसरण°	प्रविष्ट°	शक्यम्
प्रवृत्त°	अनुष्ठित°	पराक्रमः
निरूप्यमाण°	वृत्त°	काकी
स्नातुम्	कुर्यात्	निपातितः

seeking for;	executed;	one may do;	she-crow;	killed;	valour;
possible;	entered;	brought about;	came about;	to bathe;	being discovered

THE BRĀHMAṆA & THE POTS

अस्ति देवीकोटनगरे देवशर्मा नाम ब्राह्मणः । तेन विषुवत्संक्रान्तौ सक्तुपूर्णशरावः प्राप्तः । ततस्तमादायासौ भाण्डपूर्णकुम्भकारमण्डपिकैकदेशे शय्यानिक्षिप्तदेहः सन्नात्रावचिन्तयत् । यद्यहमिमं सक्तुशरावं विक्रीय दश कर्पदकान्प्राप्नोमि तदा तैरिह समये शरावांस्ततो घटादीनुपक्रीय विक्रियानेकधा वृद्धैर्धनैः पुनः पुनः पूगवस्त्रादिकमुपक्रीय लक्षसंख्यानि धनान्युत्पाद्य विवाहचतुष्टय करोमि ।

1. What is the name of the person in line 1, what is his function in society and where does he live?
2. What does he receive, and when?
3. Where does he choose to lie down and when?
4. Translate यद्यहमिमं सक्तुशरावं विक्रीय दश कर्पदकान्प्राप्नोमि
5. In lines 6 & 7, what does he intend to do after his trading?
6. Match the English to the Sanskrit: be careful, because there are one or two extra English words!

प्राप्तः	पूगः
आदाय	लक्षसंख्यानि
असौ	उत्पाद्य
भाण्डम्	चतुष्टय°
कुम्भकारः	मण्डपिका
विक्रीय	
सन्	कर्पदकः

wares; obtained; often; Cowrie shell; having taken; having produced; betel nut; shed ;
four; 100,000 lac; he; potter; having sold; being; a man of priestly class; barley

ततस्तासु पत्नीषु याधिकरूपवती तस्यामधिकानुरागं करोमि। अनन्तरं जातेर्ष्यास्तत्सपत्न्यो यदा द्वंद्वं कुर्वन्ति तदा कोपाकुलो ऽहं ताः पत्नीर्लगुडेनेत्थं ताडयामि। इत्यभिधायोत्थाय तेन लगुडः क्षिप्तः। अतः सक्तुशरावश्चूर्णितो भाण्डानि च बहूनि भग्नानि। ततो भाण्डभङ्गशब्देनागतकुम्भकारेण तद्दृष्ट्वा स ब्राह्मणस्तिरस्कृतो मण्डपिकागर्भाद्बहिष्कृतः। अतो ऽहं ब्रवीमि।

अनागतवतीं चिन्तां कृत्वा यस्तु प्रहृष्यति ।
स तिरस्कारमाप्नोति भग्नभाण्डो द्विजो यथा ॥

1. Translate: ततस्तासु पत्नीषु याधिकरूपवती तस्यामधिकानुरागं करोमि
2. What does he dream of doing in line 3?
3. What is the moral of the story? Name the part of the text in which it may be found.
4. Match the English to the Sanskrit; there are three words which don't match!

ईर्ष्या	भङ्ग°
सपत्नी	तिरस्कृत°
द्वंद्वम्	गर्भः
लगुडः	बहिष्कृत°
इत्थम्	प्रहृष्यति
ताडयामि	तिरस्कारम्
अभिधाय	द्विजः

so; strife; most beautiful; having said; interior; stick; abused; jealousy; breaking; smashed; driven out; co- wife; rejoices; I will beat; abuse; 'twice born'; arisen;

THE SAGE AND THE MOUSE

PART ONE:

अस्ति गौतमारण्ये महातपा नाम मुनिः। तेनाश्रमसंनिधाने मूषिकशावकः काकमुखाद्भ्रष्टो दृष्टः। ततो दयालुना तेन मुनिना नीवारकनैः स संवर्धितः। तं च मूषिकं खादितुमनुधावन्बिडालो मुनिना दृष्टः। पश्चात्तपःप्रभावात्तेन मुनिना मूषिको बलिष्ठो बिडालः कृतः। स बिडालः कुक्कुराद्बिभेति।7. ततोऽसौ कुक्कुरः कृतः। कुक्कुरस्य व्याघ्रान्महद्भयम्। तदनन्तरं स व्याघ्रः कृतः। अथ व्याघ्रमपि तं मूषिकनिर्विशेषं पश्यति मुनिः।

1. What is the name of the sage and where does he live?
2. Translate: काकमुखाद्भ्रष्टो दृष्टः
3. Explain the compounds मूषिकशावकः and नीवारकनैः
4. What does the last line say about the tiger?
5. Match the following words correctly – there may be extra English provided!

शावकः	प्रभाव°
भ्रष्ट°	बलिष्ठ°
दयालु°	बिभेति
नीवारकणः	असौ
संवर्धित°	पश्चात्
बिडालः	निर्विशेषम्

in the vicinity of ; cat; afterwards; compassion; he; discipline; mighty; he fears; thereupon; wild rice grain; (was) fed; non-different (from); a young one; fallen; power;

HITOPADEŚA SELECTION 1

THE SAGE AND THE MOUSE

PART TWO:

अतः सर्वे तत्रस्था जनास्तं व्याघ्रं दृष्ट्वा वदन्ति। अनेन मुनिना मूषिकोऽयं व्याघ्रतां नीतः। एतच्छ्रुत्वा स व्याघ्रः सव्यथोऽचिन्तयत्। यावदनेन मुनिना जीवितव्यं तावदिदं मम स्वरूपाख्यानमकीर्तिकरं न पलायिष्यते। इति समालोच्य मुनिं हन्तुं समुद्यतः। ततो मुनिना तस्य चिकीर्षितं ज्ञात्वा पुनर्मूषिको भवेत्युक्त्वा मूषिक एव कृतः। अतोऽहं ब्रवीमि।

नीचः श्लाघ्यपदं प्राप्य स्वामिनं लोप्तुमिच्छति।
मूषिको व्याघ्रतां प्राप्य मुनिं हन्तुं गतो यथा ॥

1. What is the verse at the end called?
2. Copy out the verse onto lined paper and scan it.
3. What is the moral of the story?
4. Who is concerned, in line 3, and what about?
5. Match the following words:

-ता	समुद्यतः	नीत°	लोप्तुम
समालोच्य	सव्यथ°	चिकीर्षितम्	
जीवितव्यम्	श्लोकः:	स्वरूप°	
नीच°	आख्यानम्	श्लाघ्य°	
अकीर्ततिकरः	पदम्	पलायिष्यते	

intention; should be lived ; a low person; natural form ; report;
will flee; state; arose; to cut off; distressed; having considered; brought;
causing ill fame; honourable; -ness;

THE ASS IN THE TIGER SKIN

अस्ति हस्तिनापुरे कर्पूरविलासो नाम रजकः। तस्य गर्दभोऽतिभारवाहनाद्दुर्बलो मुमूर्षुरिवाभवत्। ततस्तेन रजकेनासौ व्याघ्रचर्मणा प्रच्छाद्यारण्यसमीपे सस्यक्षेत्रे मोचितः। ततो दूरादवलोक्य व्याघ्रबुद्ध्या क्षेत्रपतयः सत्वरं पलायन्ते। स च सुखेन सस्ये चरति। अथैकदा केनापि सस्यरक्षकेण धूसरकम्बलकृततनुत्राणेन धनुष्काण्डं सज्जीकृत्यावनतकायेनैकान्ते स्थितम्। तं च दूरे दृष्ट्वा गर्दभः पुष्टाङ्गो गर्दभीयमिति मत्वा शब्दं कुर्वाणस्तदभिमुखं धावितः। ततस्तेन सस्यरक्षकेण गर्दभोऽयमिति ज्ञात्वा लीलयैव व्यापादितः। अतोऽहं ब्रवीमि।

सुचिरं हि चरन्मौनं श्रेयः पश्यत्यबुद्धिमान्।
द्वीपिचर्मपरिच्छन्नो वाग्दोषाद्गर्दभो हतः ॥

1. What was the work of the person in line 1 and where did he live?
2. What was the problem with the donkey? line 2
3. Where was the donkey left?
4. Translate: धूसरकम्बलकृततनुत्राणेन
5. What does pustangah mean?
6. What mistake did the donkey make?
7. What is the moral of the story?

Match the vocabulary:

रजकः	क्षेत्रपतिः	
अतिभारवाहन°	चरति	सुचिरम्
मुमूर्षु°	तनु-त्राणः	मौनम्
असौ he	काण्डः	श्रेयः
सस्यः	सज्जी	अबुद्धिमत्
मोचितः	कुर्वाणः	द्वीपिः
बुद्ध्या	अभिमुखम्	परिच्छिन्न°

excessive-burden-carrying; making; covered; unintelligent; for a long time;
washerman; farmer (field master); body-protection; bow ; tiger ; in silence;
about to die; corn; turned loose/released; towards; ready; through judging it to be; grazes; prosperity;

Verse Set Texts: Gita and Nala & Damayanti

Gita: (Note: Blanks & translation at end of book.)

Verses are selected and put together below in threes, similar to an exam paper. You need to be able to

1. recognize which verses they are and be able to translate them.
2. know who is speaking each verse.
3. understand the individual Sanskrit words + if samasas, what type.

=mRe]e kRáe]e smvetl yuyuTsv: «
m|mk|: p|_wv|ZcEv ikmkuvRt s{jy »
évmuü|÷jRn: sòµe r@|opS@| øp|ivzt «
ivs&Jy szr" c|p" zok s|VGnm|ns: »
p/h|it yd| k|m|Nsv|Rp|@|R mnogt|n «
a|Tmnyev|Tmn| tuò: iS@|tpD|Stdocyte »

ét|Nn hNtuimCç|im ¬nto÷ip m=sUdn «
aip]El okyr|JySy heto: ik" nu mhI;te »
dehI inTymv+yo÷y" dehe svRSy #|rt «
tSm|Tsv|R- #Ut|in n Tv" zoictumhRs »
ivh|y k|m|Ny: sv|Rpum|Zcrit in:Sph: «
inmRmo inrh¤|r: s z|iNtmi=gCçit »

yD|@||RTkmRo÷Ny] lok o÷y" kmRbN=n: «
td@|R" kmR kONtey mu×sô: sm|cr »
p/kte iÆym|-|in gu{E km|R- svRz: «
ah¤|rivmU!|Tm| kt|Rhimit mNyte »
pir]|~-|y s|=Un|" ivn|z|y c duW;t|m «
=mRS"S@||pn|@||y sM#v|im yuge yuge »

सर्वभूतस्थमात्मानं सर्वभूतानि चात्मनि ।
ईक्षते योगयुक्तात्मा सर्वत्र समदर्शनः ॥
यत्करोषि यदश्नासि यज्जुहोषि ददासि यत् ।
यत्तपस्यसि कौन्तेय तत्कुरुष्व मदर्पणम् ॥
अहमात्मा गुडाकेश सर्वभूताशयस्थितः ।
अहमादिश्च मध्यं च भूतानामन्त एव च ॥

यथाऽऽकाशस्थितो नित्यं वायुः सर्वत्रगो महान् ।
तथा सर्वाणि भूतानि मत्स्थानीत्युपधारय ॥
पिताऽहमस्य जगतो माता धाता पितामहः ।
वेद्यं पवित्रमोङ्कार ऋक् साम यजुरेव च ॥
मन्मना भव मद्भक्तो मद्याजी मां नमस्कुरु ।
मामेवैष्यसि युक्त्वैवमात्मानं मत्परायणः ॥

अद्वेष्टा सर्वभूतानां मैत्रः करुण एव च ।
निर्ममो निरहङ्कारः समदुःखसुखः क्षमी ॥
सन्तुष्टः सततं योगी यतात्मा दृढनिश्चयः ।
मय्यर्पितमनोबुद्धिर्यो मे भक्तः स मे प्रियः ॥
ब्रह्मभूतः प्रसन्नात्मा न शोचति न काङ्क्षति ।
समः सर्वेषु भूतेषु मद्भक्तिं लभते पराम् ॥

सत्त्वं रजस्तम इति गुणाः प्रकृतिसम्भवाः ।
निबध्नन्ति महाबाहो देहे देहिनमव्ययम् ॥
नष्टो मोहः स्मृतिर्लब्ध्वा त्वत्प्रसादान्मयाऽच्युत ।
स्थितोऽस्मि गतसन्देहः करिष्ये वचनं तव ॥

Nala and Damayanti:

उपर्युपरि सर्वेषामादित्य इव तेजसा ॥

ब्रह्मण्यो वेदविच्छूरो निषधेषु महीपतिः ।

अक्षप्रियः सत्यवादी महानक्षौहिणीपतिः ॥

ईप्सितो नरनारीणामुदारः संयतेन्द्रियः ।

रक्षिता धन्विनां श्रेष्ठः साक्षादिव मनुः स्वयम् ॥

तथैवासीद्विदर्भेषु भीमो भीमपराक्रमः ।

शूरः सर्वगुणैर्युक्तः प्रजाकामः स चाप्रजः ॥

स प्रजार्थे परं यत्नमकरोत्सुसमाहितः ।

तमभ्यगच्छद्ब्रह्मर्षिर्दमनो नाम भारत ॥

तं स भीमः प्रजाकामस्तोषयामास धर्मवित् ।

महिष्या सह राजेन्द्र सत्कारेण सुवर्चसम् ॥

तस्मै प्रसन्नो दमनः सभार्याय वरं ददौ ।

1. How is Nala described in lines 1 & 2?
2. Who is the character being described in line 6 and where does he live?
3. Translate: तमभ्यगच्छद्ब्रह्मर्षिर्दमनो नाम भारत

कन्यारत्नं कुमारांश्च त्रीनुदारान्महायशाः ॥

दमयन्तीं दमं दान्तं दमनं च सुवर्चसम् ।

उपपन्नान्गुणैः सर्वैर्भीमान्भीमपराक्रमान् ॥

दमयन्ती तु रूपेण तेजसा यशसा श्रिया ।

सौभाग्येन च लोकेषु यशः प्राप सुमध्यमा ॥

अथ तां वयसि प्राप्ते दासीनां समलंकृतम् ।

शतं शतं सखीनां च पर्युपासच्छचीमिव ॥

तत्र स्म राजते भैमी सर्वाभरणभूषिता ।

सखीमध्ये ऽनवद्याङ्गी विद्युत्सौदामनी यथा ॥

अतीव रूपसंपन्ना श्रीरिवायतलोचना ।

न देवेषु न यक्षेषु तादृग्रूपवती क्व चित् ॥

मानुषेष्वपि चान्येषु दृष्टपूर्वाथ वा श्रुता ।

चित्तप्रमाथिनी बाला देवानामपि सुन्दरी ॥

1. Who is being introduced in lines 1 & 2?
2. Translate सखीमध्ये ऽनवद्याङ्गी विद्युत्सौदामनी यथा
3. Who is भैमी

4.

nlZc nrz|dR0 l0kAvpi/tm0 #iv «

kNdpR£v Ópe mUtR|n#vTSvym| »

tSy|: smIpe tunl" pZz"su kmUl|t| «

nE=Sy smIpe tudmyNtI" pu: pu: »

ty0rd¥qk|m0 ÷#U¡_vt0: stt" gu|n| «

aNy0Ny" pi/t kONtey s Vyv=R HC¡y: »

azKnuvNnl: k|m" td| =|ri/ytU Hd| «

aNt:purusmIpS@|e vn a|Ste rh0 gt: »

1. Who is Nala likened to in line 2?
2. How is Nala described in line 1; explain the compund word used for this.
3. Translate the last two lines of the passage.

évmQ Stto hs mIsjR mhIpit: «

tetuhs|: smIpTy ivd#|Rgms"tt: »

ivd#RgrI" gTv| dmyNTy|Std|iNtke «

inpetSte góTmNt: s| ddzRc t|Ng-|n| »

s| t|nd#tÓp|n| vE d© s| si,g-|ve| «

HÖ| gÌItU ,gm|STvrm|-0pcÆme »

a@| hs| ivsspu svR: pmd|vne «

ékEzStd| kNy|St|Nhs|Nsmp|dvn| »

dmyNtI tuy" hs" smp|=|vdiNtke «

s m|nxI" igr" ;Tv| dmyNtIm@||bvIt| »

dmyiNt nlo n|m inx=eu mhIpit: «

1. What did the swans do in lines 1 & 2?
2. What word is used for 'birds' in line 4?
3. Translate: s m|nxI" igr" ;Tv| dmyNtIm@||bvIt

Tv" c|ip rTn" n|rI-|" nrxeu c nl0 vr: «

ivizÖ|y| ivizÖen sg"m0 gu-v|N#vet »

évmuÇ| tuhS"e dmyNtI ivz|" pte«

abyíITt] t" hS" " TvmPyev" nle vd »

t@|Tey ü|_wj: kNy|" ivd#Ry ivz|" pte«

pur|gMy inx=|Nnle svR" Nyvedyt »

1. How would a marriage between Dala and Damayanti be, according to lines 1 & 2?
2. What happens in the last line?
3. Translate: abyíITt] t" hS" " TvmPyev" nle vd

THE SAGE AND THE MOUSE

1.अस्ति गौतमारण्ये महातपा नाम मुनिः।2. तेनाश्रमसंनिधाने मूषिकशावकः काकमुखाद्भ्रष्टो दृष्टः।3. ततो दयालुना तेन मुनिना नीवारकनैः स संवर्धितः।4. तं च मूषिकं खादितुमनुधावन्बिडालो मुनिना दृष्टः।5. पश्चात्तपःप्रभावात्तेन मुनिना मूषिको बलिष्ठो बिडालः कृतः।6. स बिडालः कुक्कुराद्बिभेति।7. ततोऽसौ कुक्कुरः कृतः। 8. कुक्कुरस्य व्याघ्रान्महद्भयम्।9. तदनन्तरं स व्याघ्रः कृतः।10. अथ व्याघ्रमपि तं मूषिकनिर्विशेषं पश्यति मुनिः।

1. Where did the sage live ? ____ (2)

2. How did the mouse arrive? ____ (3)

3. What happens in sentence five? ____ (2)

4. What does the sage ‘see’ in sentence 10? ____ (2)

धृतराष्ट्र उवाच।
धर्मक्षेत्रे कुरुक्षेत्रे समवेता युयुत्सवः ।
मामकाः पाण्डवाश्चैव किमकुर्वत सञ्जय ॥
अर्जुन उवाच।
एतान्न हन्तुमिच्छामि घ्नतोऽपि मधुसूदन ।
अपि त्रैलोक्यराज्यस्य हेतोः किं नु महीकृते ॥
सञ्जय उवाच।
एवमुक्त्वाऽर्जुनः सङ्ख्ये रथोपस्थ उपाविशत् ।
विसृज्य सशरं चापं शोकसंविग्नमानसः ॥
श्री भगवानुवाच।
देही नित्यमवध्योऽयं देहे सर्वस्य भारत ।
तस्मात्सर्वाणि भूतानि न त्वं शोचितुमर्हसि ॥
प्रजहाति यदा कामान्सर्वान्पार्थ मनोगतान् ।
आत्मन्येवात्मना तुष्टः स्थितप्रज्ञस्तदोच्यते ॥
विहाय कामान्यः सर्वान्पुमांश्चरति निःस्पृहः ।
निर्ममो निरहङ्कारः स शान्तिमधिगच्छति ॥
यज्ञार्थात्कर्मणोऽन्यत्र लोकोऽयं कर्मबन्धनः ।
तदर्थं कर्म कौन्तेय मुक्तसङ्गः समाचर ॥
प्रकृतेः क्रियमाणानि गुणैः कर्माणि सर्वशः ।
अहङ्कारविमूढात्मा कर्ताऽहमिति मन्यते ॥
परित्राण्णाय साधूनां विनाशाय च दुष्कृताम् ।
धर्मसंस्थापनार्थाय सम्भवामि युगे युगे ॥
सर्वभूतस्थमात्मानं सर्वभूतानि चात्मनि ।
ईक्षते योगयुक्तात्मा सर्वत्र समदर्शनः ॥
यथाऽऽकाशस्थितो नित्यं वायुः सर्वत्रगो महान् ।
तथा सर्वाणि भूतानि मत्स्थानीत्युपधारय ॥
पिताऽहमस्य जगतो माता धाता पितामहः ।
वेद्यं पवित्रमोङ्कार ऋक् साम यजुरेव च ॥
यत्करोषि यदश्नासि यज्जुहोषि ददासि यत् ।
यत्तपस्यसि कौन्तेय तत्कुरुष्व मदर्पणम् ॥
मन्मना भव मद्भक्तो मद्याजी मां नमस्कुरु ।
मामेवैष्यसि युक्त्वैवमात्मानं मत्परायणः ॥

अहमात्मा गुडाकेश सर्वभूताशयस्थितः ।
अहमादिश्च मध्यं च भूतानामन्त एव च ॥
अद्वेष्टा सर्वभूतानां मैत्रः करुण एव च ।
निर्ममो निरहङ्कारः समदुःखसुखः क्षमी ॥
सन्तुष्टः सततं योगी यतात्मा दृढनिश्चयः ।
मय्यर्पितमनोबुद्धिर्यो मे भक्तः स मे प्रियः ॥
सत्त्वं रजस्तम इति गुणाः प्रकृतिसम्भवाः ।
निबध्नन्ति महाबाहो देहे देहिनमव्ययम् ॥
ब्रह्मभूतः प्रसन्नात्मा न शोचति न काङ्क्षति ।
समः सर्वेषु भूतेषु मद्भक्तिं लभते पराम् ॥

अर्जुन उवाच।

नष्टो मोहः स्मृतिर्लब्धा त्वत्प्रसादान्मयाऽच्युत ।
स्थितोऽस्मि गतसन्देहः करिष्ये वचनं तव ॥

Dhrtarastra said:

'O Sanjaya, what did my people and the Pandavas do when they were joined, desirous of battle in the field of righteousness, in the battlefield of Kuruksetra?'

Arjuna said:

'These, O slayer of Madhu, I do not wish to kill, though they kill me, even for the sake of dominion over the three worlds; how much less for the sake of the earth!'

Sanjaya said:

'Having spoken thus, Arjuna, sorrow-stricken in mind, cast aside his bow and arrows in the midst of the battle and sat down in the chariot.'

The Blessed Lord said:

'This embodied (Self) in the body of all, O Arjuna, can never be killed. Therefore you ought not to grieve over any being.'

'When a man or woman, casts off all desires in the mind, (resting) in the Self, content with the Self alone, then they are said to be 'one of steady knowledge.'

'That man attains peace, who, abandoning all desires, moves about without expectation, without sense of possession, without ego.'

'Except in the case of action for sacrifice's sake, this world is bound by action. Perform action for the sake of that (i.e. sacrifice), O Arjuna, remaining free from attachment.'

'Actions in all cases are being performed by the gunas of Nature. He whose mind is deluded by egoism thinks 'I am the doer.'

'For the protection of the good, and for the destruction of evil-doers, for the establishment of the sacred law, I am born from age to age.'

'His Self abiding in all beings, and all beings in His Self, (thus) he sees everywhere the same, that man whose mind is devoted to spirituality.'

'Hold in mind that just as the mighty wind moving everywhere, yet rests ever in space, so all beings rest in Me.'

‘I am the Father of this universe, its Mother, the Creator and Grandfather; I am what should be known, the Purifier, the sound ‘&,’ and also The Three Vedas.’

‘Whatsoever you do, whatsoever you eat, whatsoever you offer in sacrifice, whatsoever you give, whatsoever you perform as an austerity, that, O Arjuna, do as an offering to Me.’

‘Fix your mind on Me, be devoted to Me, sacrifice to Me, bow down to Me. Thus united, with Me as your supreme goal, you will reach Me, your own Self.’

‘I am the Self, O Arjuna, seated in the heart of all beings; I am the beginning, the middle, and, indeed, the end of all beings.’

‘He who hates no single being, who is friendly and compassionate to all, who is free from attachment and egoism, to whom pain and pleasure are equal, who is enduring, ever content and balanced in mind, self-controlled, and possessed of firm conviction, whose thought and reason are directed to Me, he who is (thus) devoted to Me is dear to Me.’

‘Sattva, Rajas, Tamas: these gunas, O Thou of Mighty Arms, born of Nature, bind the imperishable embodied (Self) in the body.’

‘Becoming Brahman (Infinite Spirit), his heart serene, he neither grieves nor desires, the same to all beings ; he attains supreme devotion to Me.’

Arjuna said:
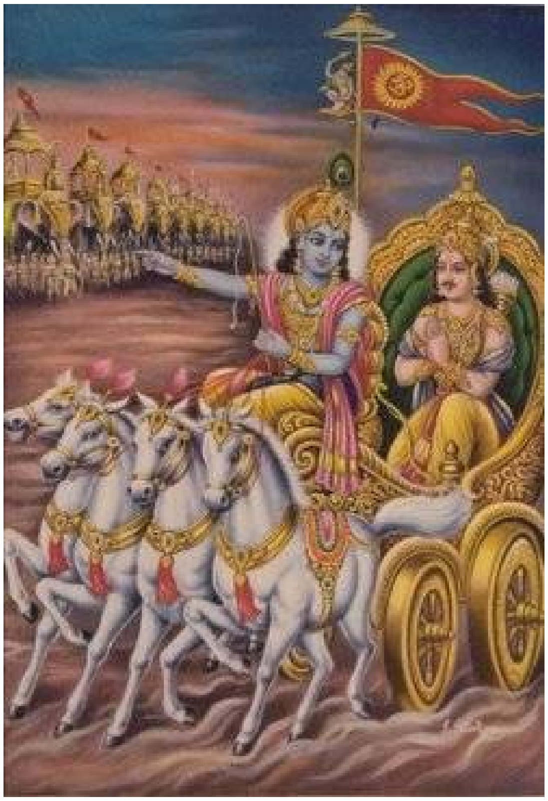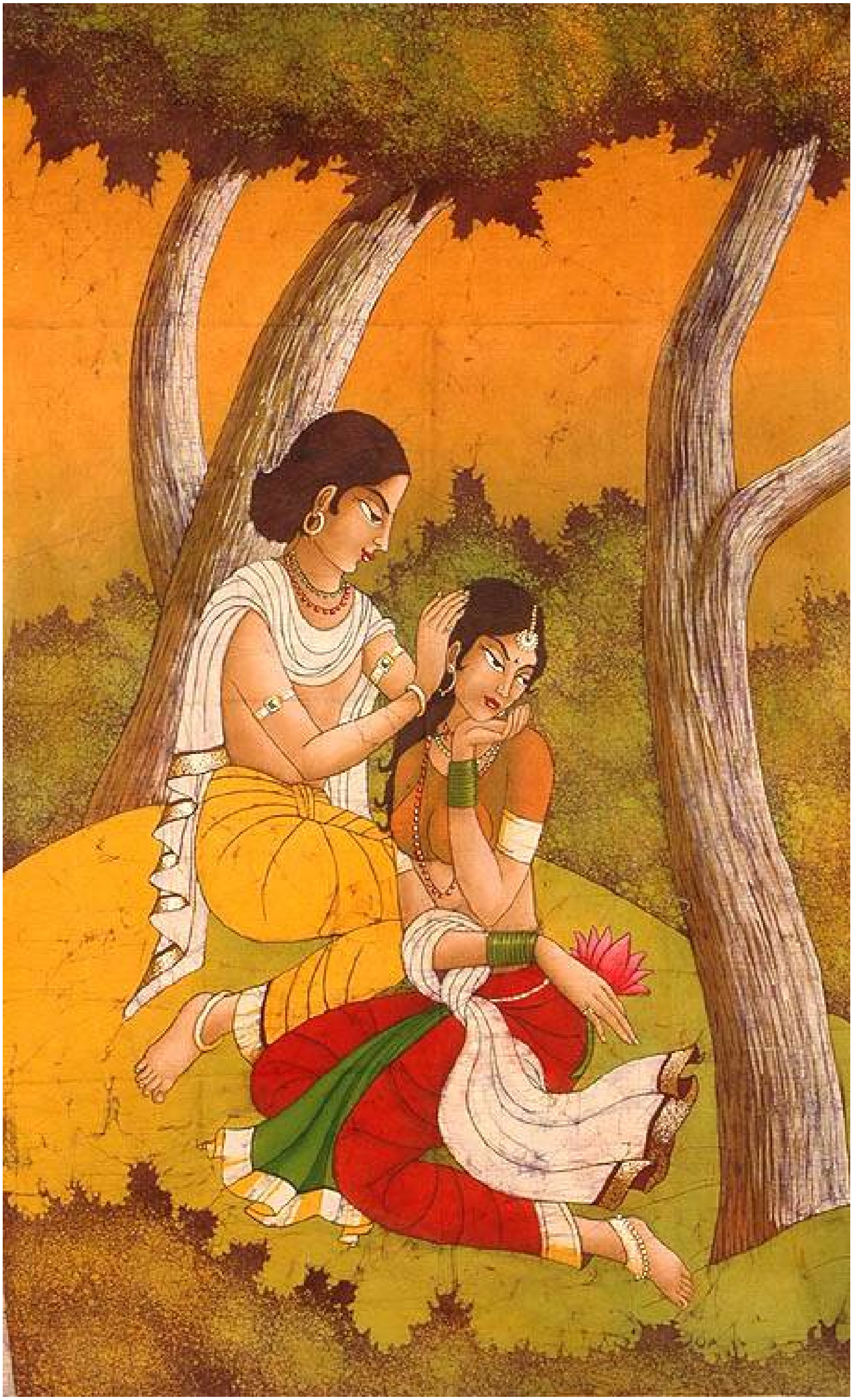
‘Destroyed is my delusion, my memory is regained through Thy grace, O Krsna . I am firm, my doubts gone. I will perform Thy word.’